

Kako je to bilo s našom „gradišćanskohrvatskom bibliotekom?“

Sanjali smo s Petrom Tyranom ostvariti tiskanu sveukupnu zbirku gradišćanskohrvatskih pismenih (da ne velim književnih) ostvarenjev. Svejedno kakove kvalitete to bilo od naših gradišćankohrvatskih stvarateljev s ove ili one strane današnje granice. Načelo je bilo, da će HŠtD svako ljeto izdati bar jednu knjigu gradišćanskohrvatskom tematikom. Jedno ljeto (zbog ograničenih financijskih sredstava) živoga autora a drugo ljeto već preminulog, ali značajnog za našu pismenost. To je funkcioniralo sve do 14. sveska od Joška Preča, *Ispunjen ljubavom*, (2008.), kada se je prominio jedinstveni izgled, forma, omot, korice serije. I drugi naši pisci, vjerski i svitski su sanjali o svojoj knjizi u izdanju HŠtD-a, kot na pr. P. A. Blazović *S licem prema narodu* (1987.), po kom bi morala bila slijediti knjiga *S licem prema Bogu*, ka je ali ostala u rukopisu. Tako bi ovde mogli navesti Antona Šatovića, Feliksa Kosza, Joška Mraza, i..., i...; prez zamire, to nam je sudbina, je nam? Ili nemarnost prema narodnoj kulturi?

Nažalost se naša sanja s postavljenjem projekta i proširenju književne riči nije ostvarila. Knjige su nam ostale ležati u HŠtD na skladištu. Ako bi bio jako nazloban, onda bi mogao reći, da nas je naš narod u tom poslu ostavio na cidilu. Istotako i stara domovina, ona se ni u najmanju ruku nije zanimala za naše književne produkte. Pitam se ali da li ki zna zvana profesionalnih povjesničarova književnosti za hrvatsku literaturu u svitu? Od onda se je prekinulo i naše literarno djelovanje u HŠtD i HN. Ni naši ljudi nisu vidili dimenziju dokumentacije i smisao naše hrvatske riči iz prošlosti. Mislim, da svaki narod mora imati neprekidnu dokumentaciju svojega kulturnoga dobra i onda ako se to danas gleda za minus izdatak, deficit, drugačije je sve prošlo u hades pozabljenja.

Prva knjiga serije je bila od Frakanavca: Ivan Blažević, *Proza*, (1996.). Druga knjiga je pak bila roman od Bele Schreiner, Dolnjopuljanca, *Skok konjića* (1997.), događaj iz Drugog svitskoga boja. Pak je slijedila knjiga *Prik plota*, izbor Frakanavca od Joške Weidinger (1998.), da bi došao za tim ponovno naš vrlo produktivan pisac Ivan Blažević (1998.) na red s knjigom *Izabrane pjesme*. Od mladih se je pak onda pojavila Ana Šoretić s poemom *Zamotana duša* (1998.) čisto novom tematikom iz modernoga hižnoga života. Po tom pak slijedi knjiga od Doroteje Zeichmann *Mrtvi na odmoru*, pjesme i proza iz vrimenta po DSB. Vjerno zamišljenom konceptu se sakupi od Mate Karalla proza pod naslovom *Crtice* (2000.), ke su se pojavile već početkom 20. st. u Miloradićevom kalendaru. Slijedi pak roman Augustina Blazovića *Čežnja* o događaji za vrime PSB i po tom u našoj krajini. Iza toga je HŠtD izdalo 2002. ljeta knjigu dvojezičnih pjesam mladoga, rano preminuloga Francija Rottera *Croatia liberata*, kom knjigom je društvo zadobilo i prvu nagradu tzv. „prvijenac“ cjelokupne hrvatske književnosti. *Jačke* od File Sedenika, (2003.) su bile po prvi put tiskane kot samostalna knjiga pjesam 1912. (po sadašnjem znanju prva samostalna zbirka svitskoga pjesništva). Zanimljivo je, da je samouprava u Peresztegu/H, kade je bio priznat i poštovan školnik 2020. ljeta izdala madjarski *Versek*, u prijevodu Šandora Horvatha a po tom dala i svojoj školi ime po njemu. Nastavlja se serija Petrom Tažkyjem iz Slovačke *I takovi smo bili* (2004.), u koj knjigi nam daje slutiti kakov je bio život za vrime komunizma u Čehoslovačkoj i opiše sudbinu Moravskih Hrvatov. Kot 12. knjigu većega formata od dosadašnjih (zbog tehničkoga rješenja) je od Jure Treuera, *Naše selo Hrvatski Jandrof*, 2005. Kao što po tom imamo od Antona Slavića, *Plajgorski zvoni* (2007.) u komunističkoj izolaciji GH-ov u Madjarskoj. „Plajgorski zvoni” su se pojavili i u Budimpešti u Croatici 2007. ljeta, po čemu se vidi, da nismo

med nami zrušili sve barijere političkoga sistema. Kot zadnja u starom obliku 14. je bila *Ispunjen ljubavom* od Joške Preča, promišljanje kroz crkveno ljeto.

Od 15. sveska se minja izgled serije i promini se sadržaj. Još je prepoznatljiv od Jurice Čenara kreirani izgled po farba: črljeno, bijelo, plavo s hrvatskom šahovnicom s dvimi kockami, ali knjiga dostane karakter zbornika, veći oblik znanstveno-popularnih prikazov, tako 2009. o Branislavi Zaradić *Kjiževnost moj život*, urednik Petar Tyran. Zaradićka je pratila veliki broj GH/ic na sveučilišću u Beču, 16. knjiga i kreativna *100 ljet Hrvatske novine* (2011.) od Marina Berlakovića i 17. svezak 2012. *Augustin Blazović, književnik, dušobrižnik* u uređivanju Mirka Berlakovića. Tim se je ali presušila financijska i kreativna snaga HŠtD-a i ostao samo kalendar redovito izdanje društva.

Od sebe razumljivo je HŠtD već onda kada nije postojalo kot posebno društvo, nego kot jedan ogranak HKD u Gradišću uz redovite novine i ljetni kalendar, gledalo za svoj zadatak dati našem narodu, po financijski mogućnosti i pisanu rič u ruke, tako Ignaca Horvata 1927., Matu Feržina 1928., Miloradića 1933., a po DSB cijelu poredicu djela svojih književnikov, u prvom redu iz književnih naticanjev, tako Martin Jordanić, Mate Kočiš, Ana Šotretić, Petar Tažky i dr. Neka djela su ostala iz bilo kakovoga razloga u ladici, tako Anton Šatović, Ferdo Sinković, Feliks Kosz, Tonči Leopold i još dr., ar ni ono što su ljudi položili na stol HŠtD-u se nije moglo sve ostvariti. Tako se je A. B. čudakrat tužio, da su mu knjige ostale u ladici, akoprem se, morebit od njega pojavilo onovrimeno najveć djel iz naše književnosti. Ako si pogledate KG za 2023. ljeto, na njem stoji 117. knjiga HŠtD-a, čim se isto more malo podičiti, ali moralo bi se precizirati i raščistiti.

Serijska „Gradišćanska biblioteka“ je isto djelala s jako siromašnim finansijskim mogućnostima, dokle joj nije sfalila sapa. Uvijek smo imali problem s našim knjigama, ke se širu samo čitanjem i pomaganjem izdavačke djelatnosti, što je uspelo samo s molitveniki od 18. st. postignuti početo od „Hiža zlata“ (1754.) do „Kruha nebeskoga“ (zadnje samo reprint 6. izdanje).

Zato su naši književniki, ne da velimo iz nevjernosti pisci, iskali druge mogućnosti izdavanja i druga društva kot pomagaće, izdavaće njevih knjig (HKD, hkdc, Croatica,...), a neki izdavali na svoje stroške ili iskali si nimške izdavaće za svoje dvojezične knjige: Šoretić, Zeichmann,...). I neka si nitko ne predstavi, da su si na tom nešto i zaslužili, nego tako iskazali poštovanje prema svojem jeziku, kulturi i narodu.

2020. si je HŠtD pomoglo trikom, da su preuzeli iz Mostara, od društva ZIRAL od Šimuna Šito Ćorića, *Naš čovjek KRABAT*, kot 19. knjigu u malom formatu, dvojezično, hrv. književni jezik i nimški.

Ako sada pak, dosta velikom pauzom, zastojajući HŠtD nanovič otpre seriju, onda će se odazvati glasu: morate si vi GH stvoriti potpunu dokumentaciju regionalne hrvatske, t.j. gradišćanskohrvatske književnosti, kot dužnost prema našim literatom, književne/pismene hrvatske kulture i našem narodu.

NB